

Hetsen mot Vidkun Quisling

Av Idar Aarheim, Oslo

På olsokdagen fremla Knut Bøckman her i Aftenposten det offisielle norske syn på Quisling og krigstiden i artikkelen «Valfart til Quislings grav». Vi kjenner det alle fordi vi ble oppfostret med læren om «gode» og «dårlige» nordmenn allerede på skolen, og senere leste vi om den samme tvedeling av det norske folk i alle bøker og artikler som omhandlet krigstiden. Vi hørte heller ikke noe annet i kringkastingen.

Alle mente tilsynelatende det samme om alt (med små nyanseringer) når det gjaldt den mest spennende periode i nyere norsk historie. Merkelig, tenkte jeg tidlig, akkurat som i «Sovjet-Nytt», som jeg av en eller annen grunn fikk gratis tilsendt. Der mente også alle det samme om alt.

Efterhvert forstod jeg at så enkel var ikke saken. Og da jeg selv kom inn i pressen, forstod jeg saken til bunns. Som redaksjonssekretær i Morgenbladet i slutten av 1960-årene, fikk jeg av politisk redaktør (Knut Bøckman!) beskjed om at innlegg «fra frontkjempere og NS-folk — og andre som har userløse meninger om krigen», ikke måtte trykkes. Og slik var det (og er det?) i hele landets presse.

Et annet syn

Allerede dengang hadde jeg et annet syn på dette brennbare tema enn det som offisielt var tillatt. Men selvfølgelig kunne jeg ikke sette det på trykk. Da hadde det blitt mer enn ramaskrik. I mellomtiden har jeg lest en mengde bøker og dokumenter angående dette tabu-tema, og min begrunnede overbevisning har fjernet seg lenger og lenger vekkt fra jøssingenes og seierherrenes offisielle versjon av historien. Ja, så langt vekkt er jeg kommet at jeg ikke nøler med å hevde at «rettsoppjøret» etter krigen er den største kollektive urett i Norges-historien.

Forresten er det dypeste spørsmål i denne forbindelse ikke om Bøckman (og det offisielle etterkrigs-Norge) eller jeg har det rette syn. Spørsmålet er om andre meninger enn Bøckmans får spalteplass 42 år etter krigens avslutning.

Mitt anliggende er ikke så meget å forsvare NS-folk, selv om deres handlinger og innstilling ofte var langt mer

patriotisk betinget enn hva vi senere har fått høre.

Ved å gå til kildene er det derimot blitt stadig klarere for meg at det glansbilde seierherrene skapte av seg selv, sin krigsinnsats og «rettsoppjøret etterpå», ikke stemmer med virkeligheten.

Quisling

Når det gjelder Quislings innblanding i de kaotiske begivenheter 9. april 1940, mener jeg fortsatt at de vanskelig kan begrunnes statsrettslig. Samtidig forstår jeg hans handlinger på bakgrunn av den utrolige evneløshet og feighet Arbeiderparti-regjeringen med en sutrende Nygaardsvold (som nettopp på denne dag ville gå av som statsminister!) i spissen, utviste. Jeg forstår Quisling nettopp ut fra alle de advarsler han tidligere forgyves var kommet med om den uansvarlige utenriks- og forsvarspolitik. Nu var hans dystre spådommer gått i oppfyllelse, og som den ekstreme nasjonalist han var, forsøkte han fortvilet å skape en norsk buffer mellom den tyske okkupasjonsmakt og befolkningen i form av en provisorisk regjering — som okkupertene ganske riktig ikke var interessert i.

Administrasjonsrådet som de i stedet opprettet, ble en ganske annerledes ser-vil tjener for tyskerne (rådets medlemmer ble ikke straffet etter krigen) enn Quislings nye regjering senere skulle vise seg å bli. Påstanden om at Quisling skulle ha utlevert viktige forsvarshemmeligheter til tyskerne før invasjonen var et av de farligste tiltalepunkter i saken mot ham etter krigen. Forskningen omkring dette punkt gir intet grunnlag for en slik antagelse, som dessuten ville stride mot hele hans nasjonale holdning. Tror noen at slagkrysseren «Blücher» ubekymret hadde begitt seg inn Drøbak-sundet hvis Quisling hadde vært den tyske stridsmaktens militære rådgiver? Tror noen for alvor at stormakten Tyskland ville informere Norges tidligere forsvarsminister om invasjonsplanene? Det er for naivt.

Derimot forstår jeg utmerket godt høyesterettsjustitiarius Paal Berg (den senere leder av Hjemmefronten) da han i radio 15. april 1940 uttalte sin takk til Quisling for at han «på ny hadde vist

ansvarsfølelse og sitt fedrelandssinn». Dermed gav landets fremste juridiske embedsmann også uttrykk for sin anerkjennelse til Quisling for at han som forsvarsminister i 1932 hadde avslørt at flere av arbeiderlederne drev konspiratorisk virksomhet i samarbeide med Sovjetunionen og Stalins forlengede arm, Komintern. Penger hadde de også fått for å forberede revolusjon i Norge. Det var i Stortinget disse opplysninger ble fremlagt, og flertallet i vår nasjonalforsamling sa seg enig i at Quislings bevismateriale var overbevisende.

Sannelig hadde ikke Arbeiderpartiet meget å hevne på Quisling — og hans menn! Ingen skal si at de forsømte seg da anledningen bød seg.

Truselen fra Sovjetunionen

Quisling var av den overbevisning at kommunismen er den største trusel ikke bare mot Norge og Europa, men mot hele den vestlige sivilisasjon og livsform. Han hadde vært i Russland under og 10 år etter bolsjevikenes revolusjon, og kjente sovjet-russernes konspiratoriske spill bedre innenfra enn de fleste.

Hundretusener av nordmenn har på dette punkt ment det samme som Quisling helt fra kommunistene overtok makten i Moskva, hundretusener mener det samme i dag; derfor er vi heldigvis forankret i NATO. Under Den annen verdenskrig mente mer enn femten tusen nordmenn dette så sterkt at de ville ofre livet i kampen mot kommunismen som frivillige på Østfronten. Tusen av dem falt og ble nektet en patriotisk hedersgrav, resten falt som offer for «rettsoppjøret».

Og de var i sin fulle rett da de meldte seg som frivillige i den tyske krigsmakt akkurat som andre nordmenn (Linge, Wigert f.eks.) meldte seg til den britiske. Folkerettslig hadde Norge opphørt å eksistere som krigførende nasjon etter kapitulasjonen i juni 1940. Ifølge den samme Haager-konvensjonen som Norge hadde ratifisert, var all myndighet i Norge de facto gått over til okkupasjonsmakten. London-regjeringens (og Hjemmefrontens) oppfordring til sabotasjehandling mot okkupanten, andre krigshandlinger og mord på NS-folk, var folkerettslig ganske riktig ullegale.

Derimot hadde de tyske okkuperter, uansett om vi kan mislike det, støtte i den samme folkerett når de gikk til represalier for å beskytte sine interesser. Deres dødsdommer over utøvere av illegal virksomhet var også legale, derimot ikke tortur av fanger.

Rettsordninger

Norge har siden landet fremsto som selvstendig stat i nyere tid, ivret for internasjonale rettsordninger. Men i hvilke lærebøker og massemedier er norske skoleelever, og norsk almenhet, etter krigen blitt informert om de folkerettslige forhold i Norge under Den annen verdenskrig?

Knut Bøckman hevder at «friheten og rettsstaten» ble gjeninnført i 1945. Mon det? Her støter ikke Bøckman bare mot min oppfatning, men også mot oppfatningen til Norges fremste ekspert i statsrett da krigen sluttet, professor dr. juris Jon Skeie. I sin lille bok «Lands-svik» (1945) advarer han det norske folk mot hevtanken bak de provisoriske landssvikanordninger og påviser at de er i strid med Grunnloven.

Titusener av nordmenn ble dømt etter disse lovstridige anordninger, de ble fradømt formuer og stillinger og dertil elementære menneskerettigheter. De fleste var først blitt illegalt arrestert, internert, sjikanert og ikke sjelden bestjålet og mishandlet av hjemmefront og jøssinger. Og så regelrett torturering av «landssvikerne» fant sted i betydelig omfang. Det burde ikke minst Knut Bøckman vite fordi hans far, prost Bøckman i Tromsø, gjorde en aktverdig human innsats for å bringe tortureringen av de internerte på Sydpartens fangeleir til offentlighetens kjennskap.

Jeg er ingen udelte Quisling-beundrer, men da jeg i øsregnet stod foran hans bauta på Gjerpen kirkegård 18. juli, på hundreårsdagen til Norges mest utskjulte mann, rant noen ord av gamle redaktør Hoff i Farmand meg i hu:

«Det verste ved Quisling var at han hadde rett.»

Vi burde nu 42 år etter 1945 se på «rettsoppjøret» som det det var: seierherrenes hevne over taperne. Så får vi heller diskutere hvor hård hevnen var. Mild var den i alle fall ikke.

Aftenposten

7/8-87

103108